

ють і в інших країнах світу. Але вони не мають такої специфіки, як в Україні. Національні особливості висвітленої проблеми криються у тривалих соціально-економічній, освітній та культурній кризах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Scott W.R. Richard Organizations: rational, natural and open systems. Prentice Hall, NJ: Upper Saddle River, 1998. – P. 138.
2. Гринів Л.С. Національна економіка : [навч. посіб.] / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. – Львів : Магнолія 2006, 2008. – 464 с.

3. Исаев В.Д. Человек в пространстве цивилизации и культуры / В.Д. Исаев. – Луганск : Світлиця, 2003. – 188 с.

4. Лавриненко Л.М. Взаємодія та взаємозв'язок ринку праці та ринку освітніх послуг / Л.М. Лавриненко // Вісник Миколаївського національного ун-ту ім. В.О. Сухомлинського. – 2016. – № 9. – С. 592–596.

5. Ройтблат О.В. Новые подходы к повышению профессионализма педагогов: модель неформального образования / О.В. Ройтблат // Мир науки, культуры, образования. – 2011. – № 11. – С. 206–208.

6. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

НАПРЯМИ РОЗРОБКИ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

FORMULATION OF EFFECTIVE MECHANISM ASPECTS OF STATE REGULATION FOR ECONOMIC SECTOR DEVELOPMENT MONITORING SYSTEM

У статті представлено основні результати дослідження щодо визначення напрямів розробки ефективного механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки. Одержало подальший розвиток визначення інтегрального показника якості реалізації стратегії соціально-економічного розвитку галузей за об'єктами моніторингу. Визначено організаційно-управлінську структуру дії механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки. Розглянуто організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності підприємств на галузевому рівні. Доведено, що реалізація механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства можлива завдяки використанню виявленого резерву конкурентного потенціалу.

Ключові слова: моніторинг, моніторинг розвитку галузей економіки, стратегія соціально-економічного розвитку галузі, державне регулювання, конкурентоспроможність, резерв конкурентного потенціалу.

В статье представлены основные результаты исследования по определению направлений разработки эффективного механизма государственного регулирования системы мониторинга развития отраслей экономики. Получило дальнейшее развитие определение интегрального показателя качества реализации стратегии социально-экономического развития отраслей, рассчитанного по объектам мониторинга. Определена организационно-управленческая структура действия механизма го-

сударственного регулирования системы мониторинга развития отраслей экономики. Рассмотрен организационно-экономический механизм повышения конкурентоспособности предприятий на отраслевом уровне. Доказано, что реализация механизма повышения конкурентоспособности предприятия возможна благодаря использованию выявленного резерва конкурентного потенциала.

Ключевые слова: мониторинг, мониторинг развития отраслей экономики, стратегия социально-экономического развития отрасли, государственное регулирование, конкурентоспособность, резерв конкурентного потенциала.

The article presents the main results of the study on determining the formulation of effective mechanism aspects of state regulation for the economic sector development monitoring system. The integral quality index of implementation of socio-economic sector development according to monitoring objects got its further determination. The mechanism of organizational and management structure of state regulation economic sector monitoring system is defined. The organizational and economic mechanism for enterprise competitive recovery at the sector level is considered. It is proved that the implementation of the mechanism of enterprise competitive recovery is possible through the use of identified competitive potential reserve.

Key words: monitoring, monitoring of economic sectors, the strategy of socio-economic sector development, regulation, competitiveness, competitive potential reserve.

УДК 330.322

Ащаулов В.В.

здобувач

Криворізький національний університет

Постановка проблеми. Відомо, що дослідження економіки будь-якої країни ґрунтуються на системі певних показників. Інколи це тільки статис-

тичні показники, інколи – сукупність статистичних і фінансових показників або їх поєднання з іншими джерелами інформації [4, с. 96]. Моніторинг роз-

витку галузей економіки повинний здійснюватися шляхом аналізу та оцінки відповідних показників та інструментів, визначати структуру (орган), яка його проводить та аналізує ці показники, виконавців, які відповідають за реалізацію заходів та дії яких оцінюються за зміни обраних показників. Обрані показники повинні бути об'єктивними та вимірюваними на підставі офіційних статистичних даних, що забезпечує збалансованість між статистичним обліком, звітністю виконавців, прове-

деними поточними та регулярними аналітичними дослідженнями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження процесу державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки займає чільне місце в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких: І. Алексєєв, Є. Ареф'єва, Є. Афанасьєв, М. Білик, І. Бланк, А. Волосович, А. Воронкова, В. Галицин, Т. Загорна, Л. Іщенко, В. Козик, О. Коляда, Л. Костирко, О. Кузь-

Рис. 1. Механізм державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки в контексті євроінтеграції

мин, Р. Лепа, М. Макаренко, О. Мозенкова, Є. Павлюк, О. Пенькова, Й. Петрович, М. Пугачова, В. Савчук, Г. Семенов, В. Ситник, О. Соколова, О. Терещенко, А. Турило, А. Череп, Н. Чухрай, І. Чуліпа, Г. Швиданенко, О. Щекович та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення напрямів розробки ефективного механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Механізм державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки повинен зазвичай використовуватися виконавчими орга-

нами державної влади для досягнення цілей за її змістом і для успішної реалізації визначених заходів. Механізм державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки в контексті євроінтеграційних процесів представлено на рис. 1.

Для вирішення цих проблем застосовано комплексний підхід на основі стратегічного управління за об'єктами моніторингу розвитку галузей економіки, які регулюються інструментами реалізації стратегії соціально-економічного розвитку галузі (ССЕРГ), в яких генерується якість виконання управлінських рішень по заходах стратегії на

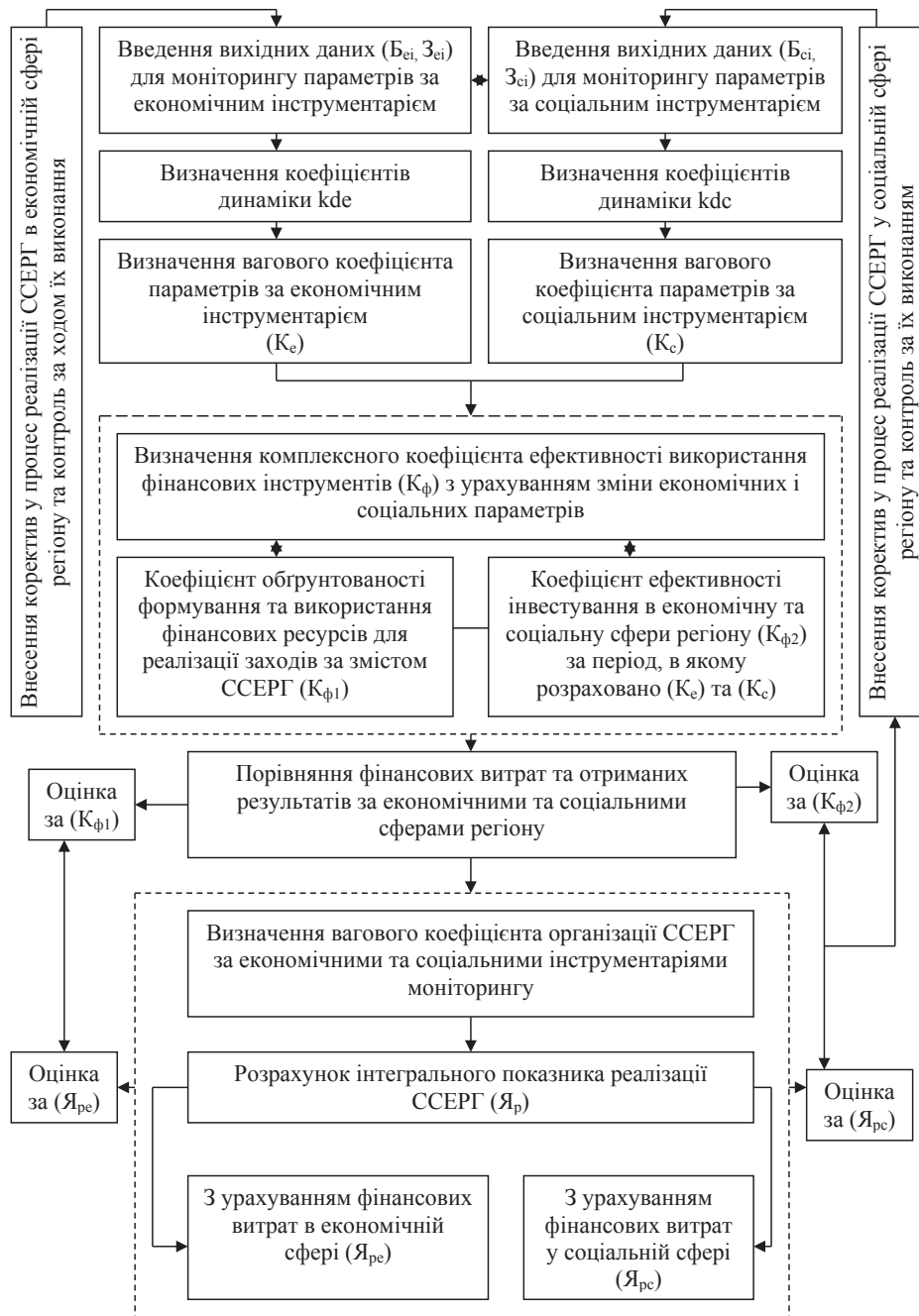

Рис. 2. Визначення інтегрального показника реалізації ССЕРГ за інструментами моніторингу розвитку галузей економіки

основі оцінки економічних, соціальних, фінансових і організаційних показників за об'єктами моніторингу. Використання інструментів за об'єктами моніторингу реалізації ССЕРГ повинно надати можливість їм виконавцям приймати об'ґрунтовані рішення щодо досягнення визначених цілей за заходами самої стратегії та, відповідно, забезпечити ефективність її реалізації. Водночас за результатами моніторингу виконавці повинні мати можливість відстежувати стан реалізації ССЕРГ та в разі необхідності вносити відповідні корективи й обирати адекватний сценарій її подальшої реалізації.

На основі цих наукових положень одержало подальший розвиток визначення інтегрального показника якості реалізації ССЕРГ за об'єктами моніторингу (економічними, соціальними, фінансовими та організаційними) із використанням відповідних інструментів, застосування яких дає змогу керуючим і координуючим органам відстежувати стан та якість виконання заходів за змістом стратегії та вносити відповідні корективи в процес управління. На основі системи показників запропоновано алгоритм розрахунку інтегрального показника якості реалізації ССЕРГ (Яг), значення якого характеризує кількісні зміни в соціально-еко-

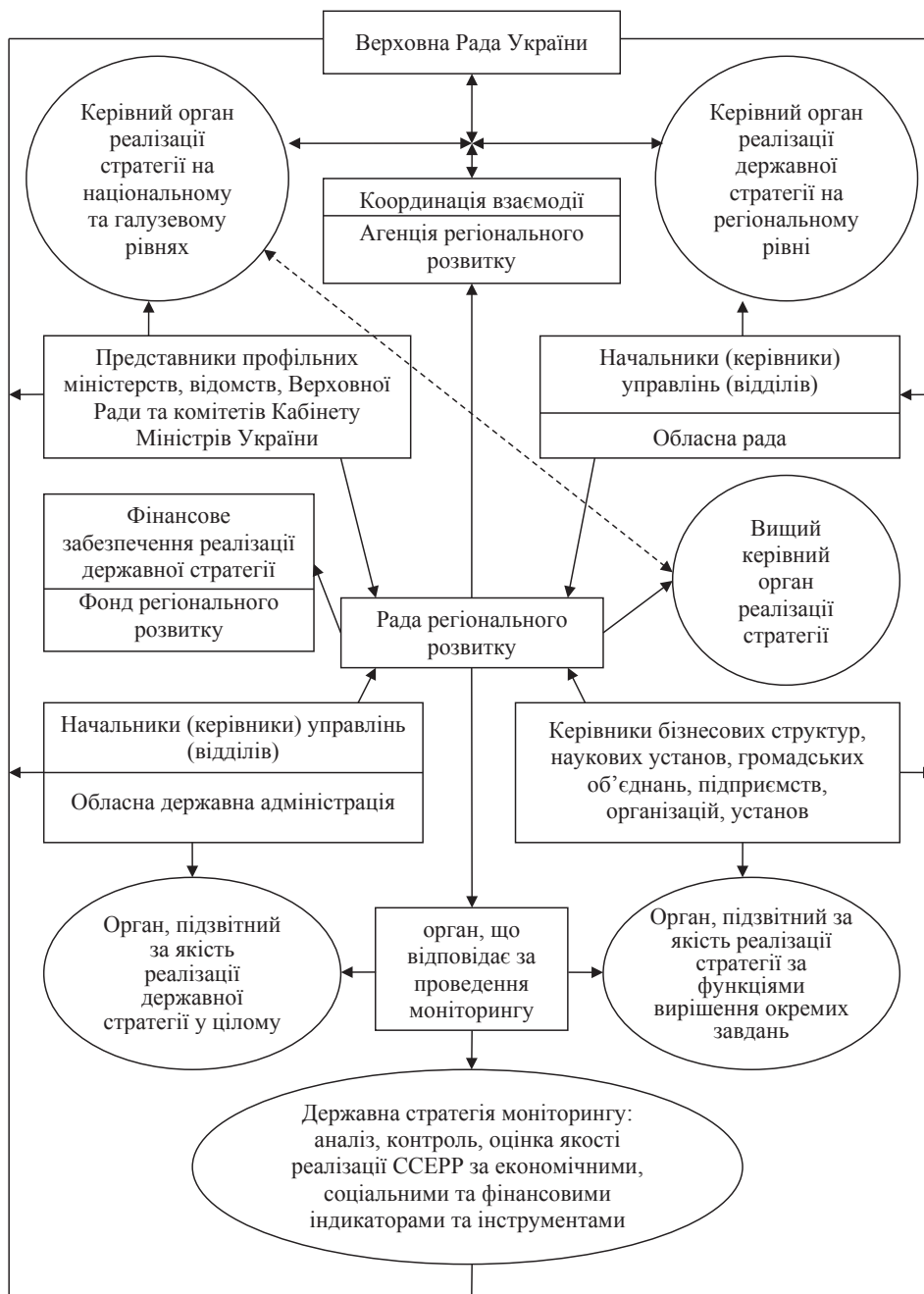

Рис. 3. Організаційно-управлінська структура механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки

номічному середовищі галузі, які відбуваються під час вжиття заходів за змістом стратегії у певний період через зміну обмеженої кількості параметрів (рис. 2).

Інтегральний показник Яг розраховується в період реалізації ССЕРГ (щомісячно, щоквартально, щорічно) за розробленим алгоритмом. Розрахунок починається з введення вхідних даних для моніторингу параметрів за економічним інструментарієм та визначення відповідних вагових і комплексних коефіцієнтів ефективності використання фінансових інструментів.

Із метою визначення стану використання інформаційного забезпечення в управлінських рішеннях на підприємствах базових галузей економіки встановлено, що переважно орган управління формує запит на конкретну інформацію. За результатами дослідження сформульовано й обґрунтовано доцільність керуватися зворотнім принципом – у системі моніторингу формується релевантна інформація на засадах взаємопов'язаного формату економічних показників, із допомогою якої здійснюється розроблення управлінських рішень [5].

Виходячи з отриманих результатів проведеного дослідження та для підвищення якості процесу реалізації стратегії державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки, вдосконалено організаційно-управлінську та функціональну структури механізму реалізації державної політики в даній сфері. Доведено, що найважливішою ланкою в організаційно-управлінській структурі організації дії механізму реалізації державної стратегії і проведення моніторингу є обласні державні адміністрації (ОДА), працівники якої відповідають за якісне вирішення завдань за її змістом. При цьому працівники управлінь та відділів ОДА підзвітні вищому керівному органу реалізації державної стратегії (обласній раді), з одного боку, та центральним органам виконавчої влади, профільним міністерствам і відомствам – з іншого. Виходячи із зазначеного вище, організаційно-управлінську структуру дії механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки в контексті євроінтеграції з визначеними функціями координації, взаємодії, підзвітності та керівництва на основі інструментарію типового економічного моніторингу подано на рис. 3.

Вищим керівним органом реалізації державної стратегії у сфері моніторингу розвитку галузей економіки є Рада регіонального розвитку, до складу якої входять представники визначених структур та яка в особі обласної ради проводить моніторинг. При цьому до основних функцій Ради регіонального розвитку відносяться такі: забезпечення ефективної діяльності Агенції регіонального розвитку як координатора співпраці між законодавчою, центральною виконавчою та регіональною владою; забезпечення ефективної діяльності

Фонду регіонального розвитку як фінансової інституції, що дає можливість накопичувати фінансові джерела для реалізації стратегії за рахунок участі всіх сторін, залучати та контролювати фінансові потоки.

Забезпечення дієздатності механізму реалізації державної стратегії моніторингу між керівним органом на національному (галузевому) рівні і підзвітним органом на регіональному рівні полягає в налагодженні координації та взаємодії між профільними управліннями (відділами) ОДА і відповідними міністерствами (відомствами, комітетами), що підпорядковані Кабінету Міністрів України. При цьому, виходячи з плану заходів, затвердженого Кабінетом Міністрів України на 2009 р. щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. [3], функцій управлінь та відділів у структурі ОДА та індикаторів (показників), які прийняті у розроблених Методичних рекомендаціях та Алгоритмі якості реалізації стратегії, розроблено відповідні плани координації взаємодії між центральними та регіональними органами виконавчої влади за економічними, соціальними та фінансовими параметрами, застосування яких дає змогу підвищити якість та ефективність управління.

Під час визначення методики оцінки ефективності механізму регулювання процесів економічного розвитку галузей необхідно виходити з таких позицій [2]:

- по-перше, функціонування даного механізму передбачає моніторинг, на основі якого здійснюється систематичне та безперервне збирання, аналіз і використання інформації щодо його функціонування для корегування основних його структурних елементів – методів, інструментів, заходів з метою прийняття ефективних управлінських рішень, які, своєю чергою, у подальшому забезпечать кращі показники ефективності функціонування механізму регулювання процесів економічного розвитку галузей, ніж попередні;

- по-друге, крім моніторингу, необхідне також періодичне оцінювання механізму самого державного регулювання процесів економічного розвитку галузей, що передбачає визначення доречності та дотримання стратегічних цілей, відстеження ефективності та результативності, впливу та сталості в його функціонуванні на соціально-економічні процеси розвитку галузей економіки. Оцінка має забезпечувати достовірну, корисну інформацію та надавати змогу використовувати уроки з набутого досвіду в процесі прийняття ефективних управлінських рішень;

- по-третє, оцінка ефективності – це сукупність аналітичних методик вивчення і вимірювання фактичних результатів державної політики, яка дає змогу визначити, якою мірою діяльність державних інститутів відповідає проголошеним національним цілям.

Поряд із механізмом державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки досить важливим завданням є побудова організаційно-управлінських та економічних механізмів ефективного використання наявного конкурентного потенціалу. Процес удосконалення системи управління конкурентоспроможністю має базуватися на комплексному підході, в основу якого має бути покладена інтегральна оцінка конкурентного потенціалу підприємства, виявлення та раціо-

нальне використання його резервів. Найчастіше невикористані конкурентні переваги є резервами конкурентного потенціалу і саме вони зумовлюють здатність підприємства вчасно реагувати на змінюваність зовнішнього середовища. Це й обумовлює необхідність розробки заходів забезпечення конкурентоспроможності, постійного їх аналізу та контролю, в основу яких має бути покладено комплексний підхід до формування механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства (рис. 4).

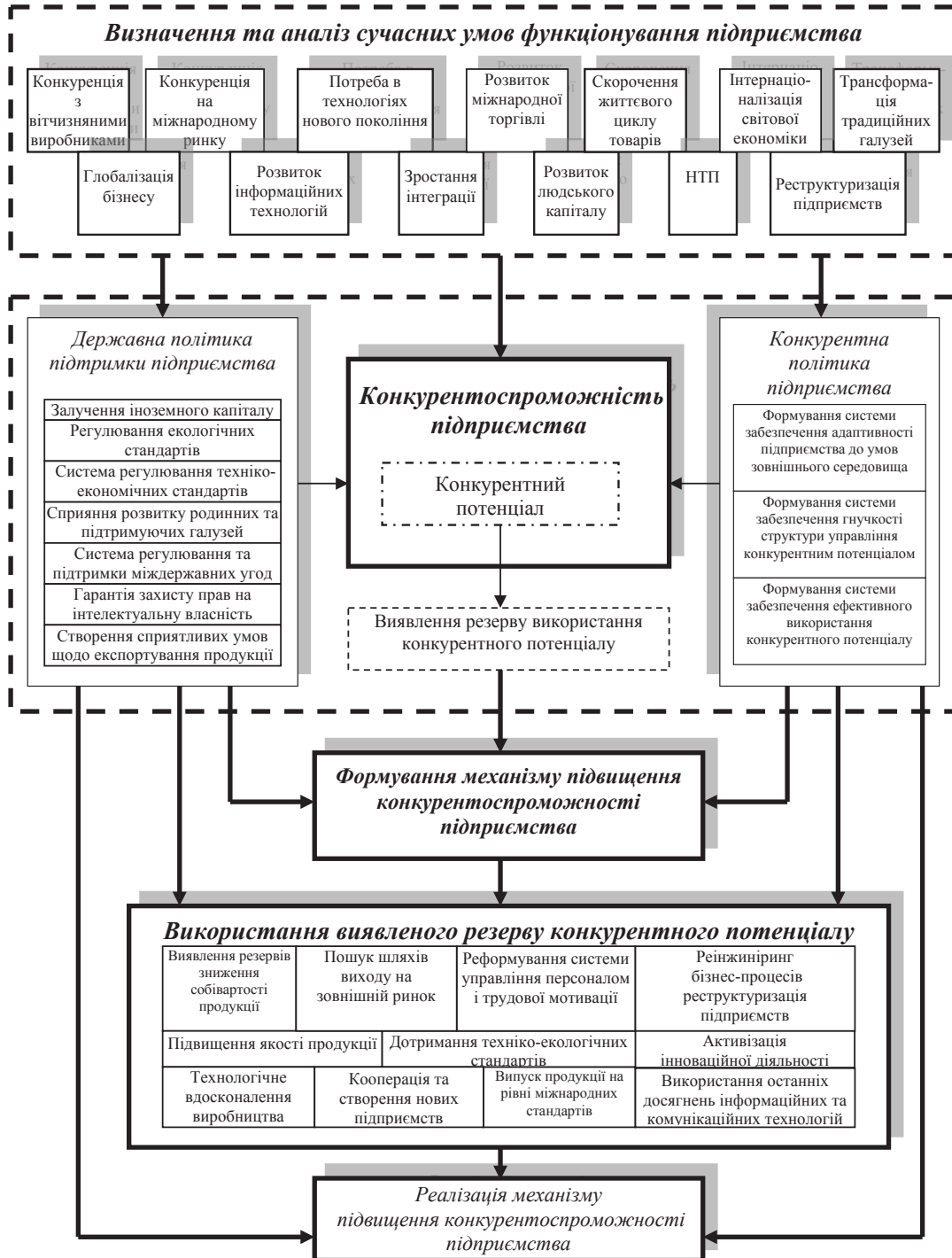

Рис. 4. Формування механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств на галузевому рівні

Під організаційно-економічним механізмом слід розуміти певну послідовність теоретично обґрунтованих етапів управління конкурентним потенціалом, яка передбачає створення необхідної для їх ефективного формування та використання структури системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

Використання комплексного підходу до системи управління конкурентоспроможністю, яка є багатофункціональною та багатокомпонентною, забезпечить ефективність прийняття та результативне здійснення управлінських рішень [1].

До основних складників пропонованого механізму слід віднести: аналіз сучасних умов функціонування підприємства; державну політику підтримки підприємства, спрямовану на залучення іноземного капіталу; регулювання екологічних та техніко-економічних стандартів; сприяння розвитку підтримуючих галузей; регулювання міждержавних угод; конкурентну політику, спрямовану на виявлення резервів та ефективного використання конкурентного потенціалу підприємства [1].

Крім того, відповідність напрямів конкурентної політики підприємства державній політиці підтримки та їх взаємообумовленість мають стати для підприємства одним із головних чинників, що сприяють досягненню бажаного рівня конкурентоспроможності [1].

Під інструментарієм у рамках реалізації механізму підвищення конкурентоспроможності слід розуміти сукупність засобів, методів, важелів, способів здійснення регуляторного впливу, зокрема: ефективний комплекс маркетингу, активна наукова та інноваційна діяльність, постійний аналіз витрат на вдосконалення технологічної бази, організаційної структури та системи прийняття управлінських рішень тощо.

Для досягнення та подальшого збереження своїх конкурентних переваг підприємство, незважаючи на галузеву спрямованість, повинно: спиратися у своїй діяльності на нововведення, які є не тільки на вітчизняному, але й на світових ринках;

вчасно реагувати та пристосовуватися до ринкових змін; володіти інформацією та здійснювати обмін із покупцями, посередниками, постачальниками, підприємствами родинних та суміжних галузей.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, одержало подальший розвиток визначення інтегрального показника якості реалізації стратегії соціально-економічного розвитку галузей за об'єктами моніторингу. Визначено організаційно-управлінську структуру дії механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки. Розглянуто організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності підприємств на галузевому рівні. Доведено, що реалізація механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства можлива завдяки використанню виявленого резерву конкурентного потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кирчата І.М. Напрями формування механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства / І.М. Кирчата // Управління розвитком : зб. наук. статей. – Х, 2006. – № 7. – С. 19–21.
2. Матвієнко П. Узагальнююча оцінка розвитку регіонів / П. Матвієнко // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 26–35.
3. Про затвердження плану заходів на 2010 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2008 р. № 1163-р.
4. Пугачова М.В. Статистичний моніторинг стану галузей економіки з використанням показників кон'юнктурних обстежень підприємств / М.В. Пугачова // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2014. – № 90. – С. 95–106.
5. Чуліпа І.Д. Моніторинг економічних показників діяльності підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (машинобудування та приладобудування)» / І.Д. Чуліпа. – Львів, 2009. – 20 с.